

Het grootste Nationaal Park van Nederland

Zeedijkbeheer aan de Oosterschelde

*Kansen voor
ecologisch Zeedijkbeheer*

Nationaal Park
Oosterschelde

Kansen voor ecologisch zeedijkbeheer

De Oosterschelde herbergt bijzondere flora en fauna. Van sepia's tot bruinvissen, van zeldzame vogels tot duizenden plantensoorten. Ook vind je rond de Oosterschelde bijzondere landelingschappelijke waarden zoals karrevelden, inlagen en kreekrestanten. Het water, het intergetijdengebied en de binnendijs gelegen gebieden vormen tezamen het leefmilieu voor de rijke Zeeuwse flora en fauna.

Op de scheiding van de Oosterschelde en het binnenland vind je 170 kilometer aan primaire zeedijken die in tijden van storm en hoogwater Zeeland beschermen tegen zeewater. De zeedijken vormen een harde grens waar buitendijs intergetijdengebied en binnenlands poldergebied gescheiden worden. Doordat de grens zo hard is, liggen veel verschillende biotopen heel dicht op elkaar. Gaande van het extreem dynamische buitendijkse intergetijdengebied, naar de met stortsteen versterkte onderrand van de zeedijk, de steenbekleding buitendijs, de kleiige dijk naar het binnendijs gelegen brakke of zoete land.

Het beheer van zeedijken is in eerste instantie gericht op het in stand houden van veiligheid voor de bewoners van Zeeland. Er ontstaan steeds meer inzichten in 'natuurtechnisch' dijkbeheer, waar naast veiligheid ook ruimte is voor soortenrijkdom. Nationaal Park de Oosterschelde, Het Zeeuwse Landschap en Natuurmonumenten zien kansen voor ecologisch zeedijkbeheer rond de Oosterschelde. Met 170 kilometer aan zeedijk kan dit veel betekenen voor de biodiversiteit op de zeedijken en daarrond heen. Deze brochure beschrijft wat er leeft op de zeedijken en hoe aanpassingen in het beheer een bijdrage kunnen leveren.

Natuurwaarde van een zeedijk

Een zeedijk wordt vaak beschouwd als een robuust element in het landschap dat bestaat uit stenen en gras. Echter zijn de zeedijken rond de Oosterschelde voor vele planten- en diersoorten een belangrijke leefomgeving. Door de bouw van de dijk en invloeden van de Oosterschelde kun je op een relatief klein oppervlak verschillende biotopen vinden. Van kleine opgestoven zandstrandjes onderlangs de dijk waar de internationaal zeldzame schorzijsbijen nestelen. Tot aan fraaie vegetatie op het kleiige talud als ijzerhard of de knolboterbloem. Misschien zelfs een bezoek van de zeldzame argusvlinder! Bewustwording van deze bijzondere soorten draagt bij aan ecologisch zeedijkbeheer.

Flora

Vanaf de vloedlijn tot aan de andere kant van de dijk gedijen een grote diversiteit aan planten. Van bijzondere zilte vloedmerkplanten tot grassen en kruiden die groeien op het klei van de zeedijk. Planten hebben niet alleen een functie voor de biodiversiteit maar ook voor het behoud van de zeedijk. Een gevarieerde vegetatiesamenstelling met een betere doorworteling en gesloten zode, zorgt voor een betere bestendigheid tegen erosie van de dijk.

Vogels

Zeedijken zijn een belangrijke habitat voor vogels. Vogels foerageren op de stenen glooiing naar insecten of krabbetjes, gebruiken de dijken om te rusten bij hoogwater (hoogwatervluchtplaats), of zelfs om te broeden. Zoals de bontbekplevier op de stenen glooiing, of de graspieper tussen het gras. Vogels zijn de graadmeter van een gezond leefgebied. Waar voldoende voedsel (planten én insecten), broed en schuilgelegenheid aanwezig is, zijn vogels.

Insecten

Zeedijken hebben een belangrijke ecologische functie voor veel insectengroepen als bijen, vlinders, sprinkhanen en loopkevers. Insecten vinden er voedsel en nestgelegenheden. Doordat zeedijken een behoorlijke breedte hebben en een aaneengesloten geheel zijn, fungeren ze ook als belangrijke verbindende schakels tussen gebieden. Het gaat landelijk erg slecht met insecten. Zo is de argusvlinder bijna niet meer te zien in Zeeland. Met ecologisch beheer, kunnen zeedijken een belangrijke rol spelen in het beschermen van insectenpopulaties.

Tips voor ecologisch zeedijkbeheer

Bruin blauwtje (foto: E. Speksnijder)

Zowel kleine als grote aanpassingen in het beheer van zeedijken langs de Oosterschelde, kunnen een bijdrage leveren aan de soortenrijkdom en mogelijk zelfs de veiligheid van een dijk. Hier worden een aantal tips beschreven.

Graslandbeheer

Vaak worden grote lengtes zeedijk in één keer gemaaid. Voedsel voor een insectenpopulatie is dan ineens verdwenen en planten komen niet volledig tot bloei. Voor ecologisch graslandbeheer, is het als beheerder belangrijk eerst te kijken naar het huidige beheer en de huidige natuurwaarde van het te beheren stuk dijk. Zo kan je (locatie)gericht de opties voor ecologisch graslandbeheer afwegen.

1 Fasering

Fasering in het maaibeheer draagt bij aan de soortenrijkdom. Dit kan simpel door per maaibeurt wat stukjes te laten overstaan. Zeker wanneer er wat bloemrijkere stukjes grasland zijn, of wat onhandig gelegen stukjes grasland, is het advies om juist deze stukjes te laten staan. Fasering kan ook worden toegepast in het maaien van eerst de onderberm en daarna het dijktalud. Een speciale manier van het toepassen van gefaseerd maaibeheer, is sinusbeheer. Door het grasland vooral op de wat vlakke delen op zo'n manier te beheren, creëer je meer variatie in de grasmat.

- 2 Op dijktrajecten waar de vegetatie voornamelijk uit grassen of ruige vegetatie bestaat wordt eerst verschrallingsbeheer geadviseerd. Door de bodem te verschrallen kunnen bloemen en kruiden weer concurreren met grassen. Verschrallen kan doormiddel van een intensiever/frequenter maaibeheer. Het is dan goed om de eerste maaibeurt vroeg in het jaar te doen (let op broedvogels, eventueel zelfs vóór broedseizoen). Zo ontstaat een gevarieerde vegetatiesamenstelling met een betere doorworteling en gesloten zode. Dit zorgt voor een betere erosie bestendigheid van de dijk.
- 3 Een goed moment om nog eens extra stil te staan bij het beheer, is tijdens het opstellen van pachtcontracten. Ga bij het opstellen van nieuwe contracten zoveel mogelijk uit van natuurpacht waar tenminste kunstmest en bestrijdingsmiddelen niet meer zijn toegestaan. De basis voor ecologisch graslandbeheer.

Weidebij (foto: E. Speksnijder)

Onderhoud en verstoring

Tijdens het (reguliere) onderhoud van zeedijken kun je rekening houden met kleine aanpassingen om verstoring zoveel mogelijk te beperken.

- 1 Rijd niet onnodig over het dijktaalud, maar blijf op de (fiets)paden om verstoring te beperken.
- 2 Veel vogelsoorten broeden ongeveer tussen 15 maart en 15 juli. Plan werkzaamheden zoveel als mogelijk buiten dit seizoen.
- 3 Maai het onkruid op de stenige taluds na de bloeiperiode (oktober) ten behoeve van insecten.
- 4 Voer onderhoudswerkzaamheden zoveel mogelijk uit met laagwater. Vogels zitten dan al op het slik, of kunnen daar naartoe vluchten.

Algemene tips

- 1 Win kennis bij terreinbeheerders. Ga het gesprek aan om kansen voor ecologisch beheer te bespreken. Kijk bijvoorbeeld samen naar locaties met belangrijke natuurwaarden. Denk aan hoogwatervluchtplaatsen op en nabij dijken, of belangrijke nestlocaties. Maar ook locaties met bijzondere vegetatie of insecten als de koninginnenpage of grashommel.

- 2 Breng deze informatie (visueel) in kaart en gebruik dit om stapsgewijs het beheer natuurvriendelijker te maken. Houd in de werkplanning van beheerwerkzaamheden rekening met deze locaties. Plan bijvoorbeeld locaties met waardevolle vegetatie zo laat mogelijk in het seizoen, of pas gefaseerd beheer toe. Zo bevordert de bloeiboog van planten. Dit draagt bij aan de insectendiversiteit
- 3 Werk samen en deel je resultaten! Samenwerking tussen het waterschap, terreinbeheerders, pachters en beheerders draagt bij in uitwisseling van kennis en ervaring. Deel behaalde resultaten en gebruik dit om ecologisch beheer te verbeteren of verder uit te breiden.

Argusvlinder (foto: E. Speksnijder)

Flora en Fauna van de zeedijken

1&2 Bontbekplevier

De bontbekplevier (1) en de strandplevier (2) zijn zeldzame kustbroedvogels die zich nestelen tussen de stenen of schelpjes op en langs zeedijken. Deze nesten zijn verstoringgevoelig.

3 Graspieper

Een vogel van het open akkergebied. Prefereert een open gebied met extensief grasland, sloten en dijken. Broed op de grond tussen het gras en zijn dieet bestaat uit insecten

4 Scholekster

Een icoonsoort voor de Oosterschelde. Foerageert met laagwater op het slik en broedt op zeedijken en strandjes. Met hoogwater rust hij graag uit op de dijk

5 Gele hoornpapaver

Geen rode, maar prachtige gele bloemen die lijken op de welbekende klaproos. Een tamelijk zeldzame plant die zich heeft aangepast aan zilte omstandigheden

6 Zeevenkel

Ook een plantensoort die te vinden is in zoute omstandigheden langs de zeedijken. Te herkennen aan geelgroene bloemen. Na de bloei verschijnen olijfgroenen eetbare vruchten

7 Koninginnepage

Een prachtige geelzwarte vlinder met rode en blauwe accenten. Te vinden op zeedijken met kruidrijk grasland

8 Argusvlinder

Een zwartoranje vlinder te herkennen aan de oogvormige patronen op de vleugels. Hedendaags een erg zeldzame vlinder door gebrek aan geschikt leefgebied. De argusvlinder is met veel geluk nog te vinden op bloemrijke dijken

9 Schorzijdebij

Deze bij maakt zijn nestheuvels op dijken nabij schorren. Op de schorren bezoekt de schorzijdebij onder andere de welbekende zeeaster, ook wel zulte genoemd

10 Grashommel

Een bekende Zeeuwse en zeldzame hommelse soort. Broedt bovengronds onder plukjes gras of mos en bezoekt veel vlinderbloemige planten voor stuifmeel

Colofon

Uitgave: Nationaal Park Oosterschelde
Realisatie: Het Zeeuwse Landschap
Fotografie: Nationaal Park de Oosterschelde,
C. Jacobusse en E. Speksnijder

Contact

Stichting Het Zeeuwse Landschap
E-mail: info@hetzeeuwselandschap.nl
Telefoon: 0113-569110

Mede mogelijk gemaakt door:

Nationaal Park
Oosterschelde

